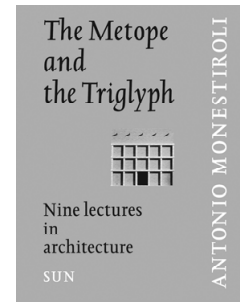

Antonio Monestirolì
The Metope and the Triglyph. Nine lectures in architecture
Amsterdam (SUN) 2005, 166 pp.

De Italiaanse architect Antonio Monestirolì neemt in de hedendaagse architectuur een bijzondere plaats in: als een van de weinigen weet hij een bloeiende architectenpraktijk te combineren met een docentschap (en decaanschap) aan een van de universiteiten van Milaan en ook nog tijd te vinden voor het schrijven van diepgravende theoretische reflecties op zijn vak. Dit begon in 1979 met zijn in Italië beroemde boek *L'architettura della realtà* (De architectuur van de realiteit).¹ In de decenia daaropvolgend heeft Monestirolì op diverse internationale podia lezingen en publicaties verzorgd, waarvan in 2002 een compilatie is uitgegeven onder de titel *La metopa e il triglifo*. Van dit werk verscheen onlangs een Engelse vertaling.² Hiermee wordt voor het eerst zowel het theoretische alsook het architectonische werk van Monestirolì voor een breed internationaal publiek toegankelijk gemaakt.

Voor Monestirolì is het vak van de architect primair een intellectuele arbeid: naast het uitdenken en tekenen van gebouwen (ontwerpen) vereist architectuur ook een reflexieve component in de vorm van schrijven. Zonder de constante opbouw van een dergelijk 'discours' heeft de architectuur in zijn opvatting als zelfstandige discipline geen bestaansrecht. Daarom plaatst Monestirolì zijn eigen architectonische 'project' (ontwerpen, onderzoeken, schrijven, doceren) dan ook bewust in de traditie van de schrijvers van architectonisch traktaat. Niet voor niets zijn de meeste van zijn zowel literair-theoretische als ontwerpreferenties afkomstig van architect-schrijvers uit de lange geschiedenis van het vak: van Vitruvius over Alberti, Filarete, Milizia, Boullée, Schinkel, naar moderne meesters als Loos, Mies, Le Corbusier en Hilberseimer, tot Rossi (bij wie Monestirolì ooit zijn academische carrière is begonnen als assistent aan de universiteit van Milaan). Andere terugkerende bronnen in Monestirolì's geschriften zijn de systematische verhandelingen over architectonische esthetica van filosofen als Hegel, Schelling en Lukács: niet bepaald en vogue in het vak architectuur, waarin

men heden ten dage toch vooral goede sier maakt met postmoderne Franse filosofie.

Het centrale thema dat de architectonische positie van Monestirolì binnen de context van de hedendaagse architectuur bepaalt, is dat van de 'continuïteit'. In een tijd waarin begrippen als dynamiek en veranderlijkheid als kenmerken per se van de moderniteit worden gezien, mag een dergelijke opvatting uitzonderlijk zo niet bevreemdend lijken. Vooral in Nederland wordt moderniteit nog eens geïdentificeerd met het creëren van 'breuken' (breuken met de geschiedenis, met de traditie, met de conventies). Modern wil dan zeggen het tegen elkaar afgrenzen van de nieuwste tijd en de nieuwe tijd: het heden begrijpen als de actualiteit van de nieuwste tijd. De breuk met het verleden dient als een continue vernieuwing te worden nagevolgd. Daarbij horen bewegingsbegrippen als revolutie, vooruitgang, emancipatie, crisis en tijdgeest. Op basis van een dergelijk moderniteitsbegrip kan en wil men zijn oriënterende maatstaven niet meer aan voorbeelden van een ander tijdperk ontlenen, maar moet men zijn normativiteit uit zichzelf scheppen.³ Waar in de gangbare geschiedenisboeken de moderne architectuur als radicale breuk met de architectuur van het verleden wordt voorgesteld, stelt Monestirolì gedurfd dat er wel degelijk lijnen zijn door te trekken van de klassieke naar de moderne traditie in de architectuur. Tegenover een moderniteitsbegrip dat vervat ligt in de term 'revolutie' plaatst Monestirolì dan ook een 'realistischer' moderniteitsopvatting van 'evolutie'.

Monestirolì baseert de noodzaak tot het formuleren van een positieve theorie van het ontwerpen en van de architectuur (die volgens hem overigens niet identiek zijn) op de constatering dat we in het huidige tijdsgewricht een samenhangende visie op de architectuur zijn kwijtgeraakt. We zouden uiteraard genoeg kunnen nemen met deze constatering en ons kunnen laten meesleuren in de maalstroom van mediatisering en consumen-tisme, waaraan ook ons vak en zijn producten in toenemende mate onderhevig zijn. Maar men kan

Antonio Monestiroli,
L'architettura della realtà.
Milaan 1979, heruitgave
Turijn (Allemandi) 1999.
Voor een overzicht van
Antonio Monestiroli's archi-
tectonisch werk, zie: M Fer-
rari (red.), *Antonio Monesti-
roli. Opere, progetti, studi di
architettura*. Milaan (Electa)
2001.

Antonio Monestiroli, *La
metopa e il triglifo. Nove
lezioni di architettura*. Bari
(Laterza) 2002.

Zie Jürgen Habermas, *Der
philosophische Diskurs der
Moderne*. Frankfurt a.M.
(Suhrkamp) 1983, 1991,
pp. 15-16.

plaats een tekstboek voor studenten architectuur, en als zodanig toont het Monestiroli's grote didactische vaardigheden. Hoewel het boek oorspronkelijk niet als eenheid is geconcipieerd, laat het zich wel degelijk als een consistent en samenhangend betoog lezen. Monestiroli heeft het talent om heldere verbanden te leggen tussen enkele terugkerende basisthema's van de architectuurtheorie. Dit boek getuigt van zijn wens en overtuiging dat architectuur een vak is dat systematisch kan en moet worden onderwezen.

ook bewust op zoek gaan naar mogelijke andere te bewandelen wegen. Dat laatste is de keuze van Monestiroli. Deze keuze impliceert echter niet een vrijblijvend zoeken naar nieuwe persoonlijke inspiraties, maar juist een diepgravend en kritisch onderzoek, een onderzoek dat wordt gekenmerkt door een zekere wetenschappelijke instelling en aspiratie. Immers, wie zoekt naar de principes, regels en normen van een vak of discipline kan dit enkel doen onder het gesternte van de 'scientia'. Wie vertrekt vanuit het geloof in de mogelijkheid en de noodzaak van het bestaan en de werking van een dergelijke disciplinaire canon van de architectuur, veronderstelt tevens het conventionele gehalte ervan. Een canon maakt het immers mogelijk om niet telkens opnieuw te hoeven bouwen op persoonlijke standpunten en ingevingen, maar ons werk te funderen op en vervolgens te meten aan exemplarische voorbeelden. Daarbij speelt de 'analogie' als denkvorm een belangrijke rol: architectonische constructies zijn in deze traditie volgens Monestiroli gebaseerd op analogierelaties met twee kennisbronnen: de natuur en de geschiedenis. De natuur speelt in de Vitruviaanse traditie vooral een belangrijke rol als model (via proportiesystemen en antropomorfe vormen), terwijl de geschiedenis – de historische vormen van de architectuur – ook voor moderne architecten een eenheid is gebleven. Het was in dit licht dat Monestiroli reeds in zijn eerste boek aandacht besteedde aan Nederlandse meesters van de jaren twintig van de vorige eeuw. Hij voert hen, in het bijzonder J.J.P. Oud en H.P. Berlage, op als voorbeelden van een 'architectuur van de realiteit'. Dit zoeken naar de continuïteit in de geschiedenis van de architectuur en naar de inherente rationaliteit en logica van haar onderzoeksmethoden en instrumenten bepaalt de inhoud van de in dit boek verzamelde lezingen over architectuur. Een dergelijke onderzoek vergt een lange adem. Vandaar dat het theoretisch project van Monestiroli nog lang niet voltooid is.

The Metope and the Triglyph is in de eerste